

РЕЦЕНЗІЯ
ДРУЖБЯК СВІТЛАНИ ВОЛОДИМИРІВНИ

кандидата філологічних наук, доцента,
доцента катедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»

на дисертацію

МЕНТИНСЬКОЇ ІРИНИ БОГДАНІВНИ
**«Українська комп'ютерна термінологія: формування,
системна організація, вектори розвитку»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 *Гуманітарні науки*
за спеціальністю 035 *Філологія*

Актуальність дисертаційного дослідження

Вивчення термінології має велике значення не лише стосовно відображення в ній рівня розвитку науки на певному етапі, логічної стрункості побудови та розбудови системи наукових знань, а й стосовно шляхів формування термінології, її лінгвістичного оформлення. Упродовж останніх десятиліть простежуємо увагу дослідників до термінології через необхідність визначення та уточнення сутності поняття *термін*, взаємозв'язків між термінологією певної галузі знань та загальноживаною лексикою, виявленню особливостей розвитку окремих терміносистем.

Дисертаційна праця Ментинської І.Б. присвячена вивченню формування, системної організації та розвитку української комп'ютерної термінології (УКТ).

Актуальність пропонованої праці полягає в новому комплексному підході до об'єкта дослідження – українських комп'ютерних термінів та в необхідності детального аналізу термінотвірних процесів в українській комп'ютерній термінології.

Нові факти, які одержала здобувачка

Уперше в українському мовознавстві авторка:

- комплексно дослідила формування та системну організацію української комп'ютерної термінології;
- простежила становлення української комп'ютерної термінології та галузевої термінографії на тлі розвитку інформаційних технологій в Україні;

- проаналізувала динаміку та визначено взаємовпливи в процесі формування української комп'ютерної терміносистеми в Україні та за кордоном у період 1960–1990 рр.;

- деталізувала загальнонаукові поняття термінування, ретермінування лексем; виявлено специфіку явищ синонімії, антонімії, омонімії в межах української комп'ютерної термінології;

- визначила структуру термінного поля української комп'ютерної термінології;

- уточнила ієрархію гіперо-гіпонімічних відношень у системі УКТ;

- з'ясувала специфіку та закономірності дериваційних процесів в українській комп'ютерній термінології; актуалізовано поняття «префіксоїдний спосіб словотвору»;

- визначила ступені правописно-граматичної та семантично-словотвірної адаптації морфем іншомовного походження в межах УКТ;

- виявила найважливіші вектори розвитку української комп'ютерної термінології, запропоновано шляхи словотвірної-правописної уніфікації одиниць УКТ.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Робота містить вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел 268 найменувань, з них 11 – іноземними мовами, 8 додатків.

Аргументовано та ретельно проаналізовано в роботі теоретичні питання щодо формування сучасного розуміння поняття *термін* як одиниці терміносистеми та окреслено становлення українського комп'ютерного терміна в контексті розвитку термінознавства й інформаційних технологій. Важливим у роботі є уточнене визначення комп'ютерного терміна, який трактується як «мовний знак (слово, словосполука, сполучення слова чи словосполучки з певними символами), що вказує на поняття комп'ютерної галузі знання, має чітке означення та ознаки системності, є елементом комп'ютерної терміносистеми, слугує для комунікативних потреб». Простежено історію становлення галузевої термінології на тлі розвитку інформаційних технологій в

Україні. Проаналізовано лексикографічні напрацювання в галузі комп'ютерної термінології.

У дисертаційному дослідженні Ірина Ментинська детально аналізує шляхи та способи поповнення української комп'ютерної термінології, розглядає структурні та словотвірні типи сучасних комп'ютерних термінів, досліджує найпродуктивніші засоби творення іменників-девербативів, виявляє різну продуктивність дериваційних моделей та відповідних формантів для творення віддієслівних прикметників.

Логічно і послідовно в роботі досліджено семантичну структуру УКТ. Аналізуючи функціонування комп'ютерних термінів у межах своєї сфери, дослідниця виявляє позамовні та власне мовні чинники, що впливають на становлення та розвиток досліджуваної термінології. Велику увагу при цьому зосереджено на вивченні парадигматичних зв'язків між окремими елементами терміносистеми, де розглянуто явища синонімії, антонімії, полісемії та омонімії. Окрім цього, розглянуто семантичну структуру термінного поля української комп'ютерної терміносистеми, простежено системні зв'язки між термінами.

Позитивними моментами в роботі вважаємо достатній репрезентативний матеріал та наявність великої кількості прикладів, які не лише ілюструють теоретичні положення дисертації, а й полегшують сприйняття матеріалу. Обґрунтованість і достовірність результатів дослідження забезпечено опрацюванням значної кількості фахової літератури й лексикографічних джерел, застосуванням сучасних методів наукового пізнання.

Значення для науки і практики результатів, які одержала дисертантка

Практичне значення одержаних результатів, полягає в тому, що їх можна застосувати під час викладання курсів «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів комп'ютерних спеціальностей; «Основи термінознавства», «Термінологічний практикум», у лексикографічній практиці, навчальних курсів з перекладознавства; у навчально-методичній роботі для створення профільних підручників і навчальних посібників; у лексикографічній практиці для створення різних типів словників; у науковій роботі для

внормування та стандартизації української комп'ютерної терміносистеми, а також у роботі перекладознавців-теоретиків і перекладачів-практиків.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій.

Варто зауважити, що робота пройшла належну апробацію, наукові положення та висновки дисертації є достовірними та обґрунтованими, оскільки вони підтверджуються фактичними даними, добре узгоджуються з теоретичними положеннями, перевірені за результатами апробації на 8-ми міжнародних науково-практичних конференціях, на низці наукових семінарів катедри прикладної лінгвістики та катедри української мови. Дисертаційна праця Ментинської Ірини Богданівни є новим завершеним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, у якому вирішено усі поставлені завдання, та має вагомому теоретичну та практичну цінність.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Стосовно окремих фрагментів дисертаційної праці, маємо такі зауваження:

1. Окреслюючи предмет дослідження, вказано, що предметом серед іншого є «дослідження деяких граматичних особливостей терміна». На наш погляд, варто уточнити, про що йдеться, або ж забрати «деякі» з твердження, оскільки невизначеність не може бути предметом дослідження.

2. У роботі наявний аналіз динаміки лексикографічної фіксації термінології. На наш погляд, варто уточнити, в чому саме полягає аналіз динаміки процесів термінотворення і чіткіше вказати на це в роботі.

3. У роботі є твердження, що «фахова мова – середовище народження терміна» (с. 49), однак, воно ніде не обґрунтовано, не зрозуміло, чому зроблено такий висновок, варто деталізувати це в роботі. Також паралельно вжито два терміни «фахова мова» та «мова професійного спрямування», без пояснення, як їх трактувати: як синоніми, чи як інші поняття. Це також потребує уточнення в дисертації.

Проте зазначені зауваження жодним чином не зменшують наукову значущість дослідження Ірини Ментинської.

Загальна оцінка дисертації

Рецензована дисертація Ірини Ментинської на тему «*Українська комп'ютерна термінологія: формування, системна організація, вектори розвитку*» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для мовознавства, і термінознавства зокрема. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка – Ірина Ментинська – заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Рецензент:

кандидат філологічних наук,
доцент катедри прикладної лінгвістики
Національного університету
«Львівська політехніка»

Світлана ДРУЖБЯК

Підпис Дружб'як Світлани Володимирівни

«Засвідчую»

Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»

Роман БРИЛИНСЬКИЙ